

ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 159.944.47: 165.6/.8

DOI: 10.31558/2786-8745.2024.2(5).2

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ РЕСУРСНОСТІ ОСОБИСТОСТІ У ПСИХОЛОГІЧНІЙ НАУКОВІЙ ПАРАДИГМІ

Мазай Лада Юріївна

доктор філософії з психології (PhD)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9532-5996>

Анотація. Глобалізаційні світові процеси, технологізація та комп'ютеризація виробництва призводять до кардинальних змін в системі працевлаштування та забезпечення працездатності, посилюють вимоги до молодих фахівців і підвищують рівень конкуренції на ринку праці. В Україні у цих процесах вирішальну роль за останні три роки відіграла повномасштабна збройна агресія РФ, яка призвела до величезного відтоку перспективних молодих фахівців та досвідчених професіоналів за кордон. Це спричинило виникнення дисбалансу між кількістю вакансій та потенційних працівників. Крім цього, економічні проблеми в державі не найкращим чином впливають на співвідношення пропозицій достойної заробітної плати та амбіційності і запитом молодих фахівців. Усі ці тенденції зумовлюють потребу в розробці концепції професійної ресурсності, що потребує визначення змісту та суті запропонованого поняття.

Аналіз наукових праць у проблематиці професійного становлення, розвитку та самоздійснення за останніх 10 років продемонстрував, що здебільшого науковці послуговуються поняттями особистісна та/або психологічна ресурсність для дослідження специфіки ресурсного забезпечення згаданих нами процесів. На нашу думку, ця спеціалізована галузь психологічного наукового знання (психологія праці, профорієнтація, психологія професійного становлення та розвитку) потребує введення в поняттєвий інструментарій більш конкретного терміну, який би коректніше відображав специфіку набору професійних ресурсів (як внутрішніх, так і зовнішніх) у тій чи тій професійній діяльності. У пропонованій розвідці нами здійснена спроба визначити таке поняття, як **професійна ресурсність**, обґрунтувати його спеціалізованість та важливість для застосування у психологічному науковому дискурсі, а також закладені основи для подальшого розвитку концепції цього явища.

Ключові слова: професійна ресурсність, професійне становлення, особистісна ресурсність, ресурс, професіоналізм, професійність.

Постановка проблеми. Сучасні світові глобалізаційні процеси, до яких інтегрований і соціально-економічний та політичний простір України, зумовлюють трансформації на ринку праці, а також стрімкі зміни в загальній концепції професійного становлення та розвитку, набуття професіоналізму, конкурентоспроможності та працевлаштування. З появою штучного інтелекту та подальшого його удосконалення людство постає перед дискусією щодо зникнення потреби в деяких професіях і відповідно залучення людських ресурсів в них у найближчій перспективі. Хоча тенденції комп'ютеризації та механізації виробничих процесів дедалі більше загострюють важливість інтелектуалізації праці й контролю технологій з боку людини, фахівці різних галузей постають перед постійним підвищенням рівня вимог до їхньої професійної компетентності, трудової мотивації та практичних умінь і навичок. Розвиток соціальних мереж, з одного боку, спричинив появу тренду на неймовірний успіх без докладання значних зусиль, що призводить до віри молоді в легкий заробіток, а з іншого боку, створює необхідність для кожного професіонала дбати про свій особистісний та професійний бренд, володіти навичками маркетингу та майстерного просування своїх фахових знань, а, отже, і створення запиту на себе.

У ці та інші проблеми світового ринку праці внесла свої

корективи в Україні повномасштабна збройна агресія РФ, яка призвела до значного відтоку працездатного населення за кордон, поглиблення кризи безробіття, дисгармонії у кількості пропозицій працевлаштування та фахівців, спроможних їх задовольнити. Економічні проблеми та корупція в державі впливають на чесність та порядність у приватному бізнесі, зменшують можливості отримувати достойну заробітну плату й тим самим відчувати задоволення від роботи, що спричиняє кризу трудової мотивації.

Усі описані нами зміни та тенденції зумовлюють актуальність розробки концепції *професійної ресурсності* особистості сучасного фахівця, яка б включала в себе забезпечення ефективного професійного становлення, розвитку, працевлаштування, фахового самоздійснення, підвищення своєї конкурентоспроможності та набуття професіоналізму й гнучкості на ринку праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останніх 10 років проблема професійного становлення фігурувала як предмет наукового дослідження у багатьох вітчизняних науковців. У загальному психологічні особливості професійного становлення у своїх працях розглядали О. Халік (2014), Л. Пілецька (2015), М. Барчій (2017), О. Столярчук (2017) та інші. Специфіка професійного становлення фахівців соціономічних професій висвітлювалась у наукових

студіях Ю. Бреус (2015), М. Барчій (2015), С. Наход (2018), Л. Ракітянської (2019), В. Каплінського (2019), Г. Пирог (2020) та інших. Професійному становленню в умовах ЗВО приділяли увагу С. Жидецька та О. Землянська (2015), Г. Радчук (2017), А. Єрко та А. Тимошук (2017), Ю. Стрижак (2021).

Різні психологічні аспекти професійного розвитку як в цілому, так і у конкретних галузях фахової діяльності досліджували А. Ткаченко та К. Марченко (2014), В. Ягулов (2015), Л. Пуховська, А. Ворначев та С. Леу (2015), С. Бабушко (2015), С. Мірошник (2016), Н. Мукач та Г. Яремко (2017), М. Гриньова та М. Кононова (2021). Професійне самоздійснення як вершина професійного розвитку і самореалізації найбільш ґрунтовно представлене в наукових публікаціях О. Кокуна (2014, 2015, 2016, 2017, 2018) та О. Корніяки (2015, 2016, 2018). Також ця тема знайшла своє відображення у студіях Г. Гуменюк (2014), В. Кименко та О. Малхазова (2015), О. Лазуренко (2017) та інших.

Ще одна властивість, яка репрезентує ефективність та якість професійного становлення і розвитку фахівця, є професіоналізм, різні аспекти якого досліджували В. Гриньова (2014), Н. Карпенко (2014), Т. Лещенко й В. Юфименко (2014), Н. Федіна (2017), І. Бойко (2020), В. Шепітько, І. Донець, Н. Борута, Є. Стецук (2020) та інші. Професіоналізм як основа конкурентноздатності висвітлені в

працях Л. Сергєєвої та В. Венедіктова (2017), а конкурентноздатність як умова професійного становлення – у статтях Л. Сергєєвої та Т. Стойчик (2020).

Окреме місце в психологічній науковій парадигмі посіла проблема підвищення працездатності в професійній діяльності різними психологічними засобами, яку розробляли такі науковці, як Н. Авдимириць (2015), А. Журба (2015), С. Герасіна (2016), А. Марчук і М. Прищак (2016), Л. Клевака (2020) та інші.

У контексті нашої проблематики варто згадати дослідження присвячені ресурсності у проблематиці психології професійного здоров'я, професіоналізації, фахової самореалізації та діяльності. Так детальним висвітленням цього питання займались у різні роки такі науковці, як А. Галян (2016), А. Горденко (2016), І. Савельчук та Н. Сейко (2020), Г. Гуменюк (2020), Ю. Бойко-Бузель (2021), С. Бойчук (2021).

Ресурсний підхід у професійній підготовці майбутніх психологів став науковим інтересом для С. Микитюк (2014, 2016), С. Сухорукової (2015), К. Лебедевої (2015, 2020), О. Даниско (2018).

Особливу увагу заслуговують теоретичні та емпіричні студії О. Штепи (2014 – 2022), у яких українська науковиця розкриває зміст та суть поняття особистісної (психологічної) ресурсності та психологічних ресурсів особистості.

Попри величезну кількість наукових праць присвячених темі професійного становлення, розвитку, самоздійснення, професіоналізму, працездатності та ресурсності, у жодній із згаданих розвідок не виокремлювалось та не отримувало свого визначення поняття *професійної ресурсності*, а весь спектр професійно важливих навичок зводився до набору індивідуально-психологічних властивостей, що досліджувались у контексті особливостей конкретної професії. Основи концепції професійної ресурсності здобувачів вищої психологічної освіти містить дисертаційне дослідження та окремі публікації за його результатами Л. Мазай (2018, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024).

Метою пропонованої статті є визначення змісту та суті поняття професійної ресурсності як окремого набору властивостей у структурі ресурсного забезпечення професійного становлення та розвитку особистості, а також формулювання основних положень теоретичної концепції цього явища.

Викладення основного матеріалу. Професійну ресурсність як поняття можна вважати новим для наукового психологічного дискурсу, оскільки раніше цей термін не фігурував у жодному дослідженні. Відтак пропонована нами терміносполука потребує теоретичного обґрунтування та трактування свого змісту й суті. У зв'язку з цим варто почати з виокремлення та визначення тих понять, які становитимуть змістове наповнення професійної

ресурсності, а саме *ресур*, *ресурсність* та *професійність*, *професійний*.

У великому тлумачному словнику сучасної української мови подано два визначення слова **ресурс**: «1. *тільки мн., які, чого*. Запаси чогонебудь, які можна використати в разі потреби. 2. Засіб, можливість, якими можна скористатись у разі необхідності» [2, с. 1027]. Кембриджський словник англійської мови визначає слово *resource* як корисне або цінне надбання/властивість, якою володіє країна, організація або особистість, наприклад, гроші, час, які-небудь навички [10]. Саме з цього другого визначення можемо зробити висновок, що ресурсами є не тільки зовнішні об'єкти, які може у своїх цілях за потреби використати суб'єкт, а ними також є іманентні властивості цього суб'єкта. Крім цього, Кембриджський словник англійської мови відразу у зв'язку з ресурсами визначає поняття ресурсності (*resourcefulness*), що буквально означає «здатність приймати рішення та діяти самостійно» («*the ability to make decisions and act on your own*») [11]. У цьому випадку доцільно розуміти ресурсність особистості як ознаку її самодетермінації та інтенції.

У психологічній науці ідею особистісних ресурсів та ресурсності науковці первинно розглядали у контексті долання людиною стресу та кризових життєвих ситуацій. Одну із найперших і найбільш детальних класифікацій ресурсів розробив американський професор

С. Хобфолл у прив'язці до своєї теорії стратегій подолання стресу, яка втілена у відомому на весь світ питальнику SACS (Strategic Approach to Coping Scale). Він виокремив такі ресурси, як:

- матеріальні об'єкти, які репрезентують фінанси, житло, одяг тощо та нематеріальні, наприклад, бажання та цілі особистості;

- зовнішні, до яких науковець відніс соціальну підтримку, родину, друзів, роботу, соціальний статус тощо та внутрішні, а саме інтраперсональні властивості такі, як самоповага, професійні уміння і навички, здібності, інтереси, здатність до самоконтролю, оптимізм, життєві цінності та системи вірувань людини;

- психічні та фізичні стани індивіда;

- вольові емоційні та енергетичні властивості, які є необхідними для додання складних життєвих ситуацій та досягнення особистісно важливих цілей [4][7].

Подібна конкретизація ресурсів була здійснена також С. Петерсоном та М. Селігманом. У цьому випадку, науковці зосередили увагу саме на психологічних ресурсах особистості, які вони називали позитивними та визначали як «сили характеру», які допомагають людині набувати певних чеснот. Науковці виокремили 24 сили характеру, до яких віднесли креативність, допитливість, гнучкість мислення, інтерес до навчання, мудрість, хоробрість, наполегливість, відвертість, життєву енергію, любов

доброту, соціальний інтелект, причетність до спільної справи, неупередженість, лідерство, здатність вибачати, скромність, поміркованість, самоконтроль, відчуття прекрасного, почуття гумору, вдячність, надію, релігійність. Ці сили характеру здатні формувати загальнолюдські чесноти, а саме мудрість і пізнання, мужність, любов і гуманізм, справедливість, самовладання, духовність [6][9].

Доволі прогресивним підходом у визначенні ресурсів особистості та її психологічної ресурсності можемо вважати концепцію української науковиці О. Штепи, яка визначила психологічні ресурси «як диспозиції інтенційності, що актуалізуються у ситуаціях морального самовизначення як можливість і спосіб надання життю сенсовості та зумовлюють транспортування результату проживання людиною складних життєвих ситуацій у її унікальний життєвий досвід» [6, с.384]. У продовження цієї логіки науковиця трактує поняття психологічної ресурсності «як уміння людини актуалізувати власні ресурси, тобто свідомо оперувати ними, а саме: знати їх, уміти вміщувати й оновлювати» [6, с.384].

З огляду на вже описані нами підходи до визначення понять ресурс та ресурсність можемо висновкувати, що перше часто розглядають у двох основних різновидах, а саме виокремлюють зовнішні ресурси як об'єкти та явища навколишнього й соціального середовища, до яких може

звертатись людина у разі потреби для вирішення якогось завдання чи проблеми, і внутрішні ресурси, які репрезентують іманентні властивості особистості або такі, які вона може розвивати для того, щоб мати здатність долати стрес і кризові ситуації у своєму житті. Психологічна або ж особистісна ресурсність – це така здатність, що передбачає уміння розпізнавати свої ресурси, накопичувати та удосконалювати їх, користуватись ними. При цьому важливе значення у свідомій операціоналізації та актуалізації ресурсності та ресурсів мають самодетермінація й інтенціональність особистості, її самосвідомість, структура Я-концепції, чітке розуміння того, хто вона, чого прагне і у який спосіб це краще досягти. Саме цей аспект аналізованих нами психологічних явищ є важливим у визначенні суті та змісту поняття професійної ресурсності.

Однак для цілісного відображення досліджуваної нами проблеми доцільно звернутись до трактування другої частини її змістового наповнення, а саме тієї, яка відображає сутність професійної ідентичності особистості, характеру її професійної діяльності та тих прагнень, які вона може мати у цій царині. Для початку знову звернемось до великого тлумачного словника сучасної української мови (ВТССУМ), у якому **професійний** – це «1) прикм. до професія // Пов'язаний з певною професією. // Який об'єднує людей однієї професії чи близьких професій; 2) прикм. до професіонал. // Який є

професіоналом. // У якому працюють професіонали» [2, с. 995]. Відповідно **професіонал** – це «той, хто зробив яке-небудь заняття предметом своєї постійної діяльності, своєю професією. // чого. Добрий фахівець, знавець своєї справи» [2, с. 995].

З поданих нами визначень виникає потреба у зверненні також до визначення поняття **професіоналізму** як властивості, якої набувають у процесі свого професійного становлення і розвитку і яка стає уособленням вершини фахової діяльності та удосконалення в ній суб'єкта. Так, у ВТССУМ дізнаємось, що професіоналізм – це «оволодіння основами та глибинами якої-небудь професії» [2, с. 995].

Такі лінгвістичні розвідки дають можливість нам дати перше, проте вузьке визначення професійній ресурсності як сукупності таких ресурсів і зокрема здатностей особистості, за допомогою яких вона спроможна досягнути професіоналізму у власній професійній діяльності.

Раніше нами вже була зроблена спроба визначити професійну ресурсність у статті «Psychological training as a tool for professional resourcefulness development of future psychologists in war conditions» [8], де ми трактували поняття як стан особистості, за якого людина відчуває свою професійну повноцінність, володіє високим рівнем усвідомлення необхідних для успішної діяльності професійних внутрішніх ресурсів, здатна їх набувати, розвивати й актуалізувати.

Таке визначення вже є більш ширшим і містить відсилку до самодетермінації та особливостей Я-концепції суб'єкта фахової діяльності. При цьому зауважимо, що, якщо здійснювати співвідношення понять особистісної(психологічної) ресурсності та професійної ресурсності, то для останнього буде характерною конкретність та вузька направленість.

Про психологічну ресурсність ми можемо говорити в цілому, як про здатність людини розуміти свій потенціал і вміти ним розпоряджатись або реалізовувати його. Це може стосуватись абсолютно будь-якої царини життєдіяльності особистості, як додання стресу, проблем, так і самореалізації й самоактуалізації. Однак професійна ресурсність конкретизує саме ті властивості особистісного потенціалу, які визначають фахову спрямованість індивіда, успішність його професіоналізації, професійного розвитку та самоздійснення. Вона стосується однієї із субідентичностей людини, в цілісній структурі її Я-концепції, а саме професійної, фахового Я-образу.

Оскільки будь-яка професійна діяльність передбачає специфічність тих професійно-важливих властивостей, якими повинен володіти індивід для успішного її здійснення, доцільно також зауважити спеціалізований та індивідуальний характер професійної ресурсності особистості.

Зокрема Ю. Бойко-Бузиль, досліджуючи психологічні особливості професійної діяльності працівників правоохоронних органів, оперувала поняттям «особистісна ресурсність» і у ній виокремлювала такі компоненти, як спонукальний, інструментальний, характерологічний та рефлексивний, які наповнювала специфічними саме для правоохоронців ресурсами [1].

У дисертаційній роботі авторки цієї студії «Психологічні особливості ресурсного забезпечення професійного становлення майбутніх психологів» було вперше застосоване поняття «професійної ресурсності», структуру якої склали конкретні професійні внутрішні ресурси, які необхідно розвивати та до яких варто звертатись саме майбутнім фахівцям з психологічної допомоги. За допомогою проведеного емпіричного дослідження та кількісного і якісного аналізу його результатів науковицею обґрунтована важливість таких ресурсів, як емоційного інтелекту і його складових, конструктивних копінг-стратегій, мотивації професійної кар'єри служіння та механізму психологічного захисту інтелектуалізації. При цьому, на думку авторки, дослідження професійної ресурсності майбутніх психологів не вичерпало себе, а потребує подальшого розвитку і визначенні його інших елементів [3].

Ці приклади підтверджують, що характер професійної ресурсності є спеціалізованим та індивідуальним. У контексті досліджень різних професій це

явище потребує конкретизації своїх структурних складових, які відображатимуть особливості когнітивної, емоційно-вольової, поведінкової сфер суб'єкта конкретної фахової діяльності.

Висновки і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Отже, світова глобалізація, що зумовлює трансформації на ринку праці та підвищує вимоги до фахівців різних галузей, а також еміграційні процеси в Україні пов'язані з російським повномасштабним військовим вторгненням загострюють проблему ресурсного забезпечення професійного становлення та розвитку. Аналіз наукових досліджень з проблематики професіоналізації, фахового становлення та специфіки забезпечення цих процесів продемонстрував, що науковці здебільшого використовують терміни особистісна та/або психологічна ресурсність,

психологічні ресурси. У зв'язку з цим стає актуальним введення у науковий обіг та визначення поняття професійної ресурсності, яке б конкретизувало особливості фахового становлення у окремих видах професійної діяльності. Так, нами здійснена спроба формулювання широкого та вузького визначення запропонованого терміну, за якими професійна ресурсність відображає здатність особистості знати, розвивати та використовувати конкретні індивідуально-психологічні ресурси, специфічність яких зумовлює сама фахова діяльність суб'єкта. При цьому професійна ресурсність ґрунтується на професійній субідентичності особистості та її фаховому Я-образі. Детальної розробки та аналізу потребує загальна структура професійної ресурсності як явища, що відображала б універсальну систему професійних внутрішніх ресурсів.

Список літератури

1. Бойко-Бузиль Ю.Ю. Особистісна ресурсність у контексті професійної діяльності працівника правоохоронного органу. *Теоретичні і прикладні проблеми психології: електронний журнал*. DOI: <https://doi.org/10.33216/2219-2654-2021-56-3-3-45-56> URL: http://tpppjournal.com.ua/n56y2k21_tom_3_a4.html
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови. / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ, Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. 1440с.
3. Мазай Л.Ю. Психологічні особливості ресурсного забезпечення професійного становлення майбутніх психологів. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психології. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2024. 330с.
4. Олексина М.О. Ресурси та ресурсність у контексті професійної діяльності поліції. *Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України : матеріали*

Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 24 берез. 2023 р.). Вінниця: ХНУВС, 2023. С. 119-121.

5. Хоржевська І.М. Професіоналізм та професійний розвиток особистості. *Наукові праці. Державне управління*. Випуск 202. Том 214., 2013. С.110-113.

6. Штепа О.С. Опитувальник психологічної ресурсності особистості: результати розробки й апробації авторської методики. *Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*. Випуск 39, 2018. С. 380-399. DOI: <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2018-39.380-399>

7. Hobfoll S. E., Lilly R. S. Resource conservation as a strategy for community psychology. *Journal of Community Psychology*. № 21. 1993. PP. 128-148.

8. Mazai, L., Dikhtiarenko, S. (2024). Psychological training as a tool for professional resourcefulness development of future psychologists in war conditions. *Psychology Travelogs*, 2024, №1. P. 16-30. DOI: <https://doi.org/10.31891/PT-2024-1-2>

9. Park N. Character Strengths: Research and Practice. *Journal of College & Character*. 2009. № 4 (April). Vol. X [Електронний ресурс]. URL: <http://www.tandfonline.com/page/terms-and-conditions>

10. Resource. *Cambridge Dictionary*. Cambridge University Press & Assessment. URL: <https://dictionary.cambridge.org/uk/dictionary/english/resource>

11. Resourcefulness. *Cambridge Dictionary*. Cambridge University Press & Assessment. URL: <https://dictionary.cambridge.org/uk/dictionary/english/resourcefulness>

THE PROBLEM OF DETERMINING PERSONAL PROFESSIONAL RESOURCEFULNESS IN THE PSYCHOLOGICAL SCIENTIFIC PARADIGM

Mazai Lada

Abstract. Globalization processes, technologization, and computerization of production are leading to fundamental changes in the employment system and workforce sustainability, increasing the demands on young professionals, and heightening competition in the labour market. In Ukraine, these processes have been significantly impacted over the last three years by Russia's full-scale military aggression, which has caused a massive outflow of promising young specialists and experienced professionals abroad. This has led to an imbalance between job vacancies and potential workers. Additionally, the country's economic problems are negatively affecting the balance between the availability of decent wages and the ambitions and expectations of young professionals. All of these trends

highlight the need to develop a concept of professional resourcefulness, which requires defining the content and essence of this proposed concept.

An analysis of scientific papers over the last ten years on the issues of professional formation, development, and self-actualization shows that researchers predominantly use the terms "personal" and/or "psychological resourcefulness" to study the specifics of the resource support for these processes. In our view, this specialized field of psychological scientific knowledge (labour psychology, career counselling, psychology of professional development) requires the introduction of a more precise term that better reflects the specifics of the professional resources (both internal and external) used in various professional activities. In this paper, we attempt to define the concept of "professional resourcefulness," justify its specialization and importance for psychological scientific discourse, and lay the groundwork for further development of the concept of the structure of this phenomenon.

Keywords: *professional resourcefulness, professional development, personal resourcefulness, resource, professional, professionalism.*

References

1. Boiko-Buzyl Yu.Iu. Osobystisna resursnist u konteksti profesiinoi diialnosti pratsivnyka pravookhoronnoho orhanu [Personal resourcefulness in the context of the professional activity of a law enforcement officer]. *Theoretical and applied problems of psychology: an electronic journal*. DOI: <https://doi.org/10.33216/2219-2654-2021-56-3-3-45-56> URL: http://tppjournal.com.ua/n56y2k21_tom_3_a4.html
2. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. / Compiler and chairman. ed. V.T. Busel. Kyiv, Irpin: VTF «Perun», 2004. 1440p.
3. Mazai L.Y. Psykholohichni osoblyvosti resursnoho zabezpechennia profesiinoho stanovlennia maibutnikh psykholohiv [Psychological Features of Resource Provision for Future Psychologists' Professional Development]. *Dissertation for the Degree of Doctor of Philosophy in the Specialty 053 Psychology*. Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, 2024. 330p.
4. Oleksyna M.O. Resursy ta resursnist u konteksti profesiinoi diialnosti politsii [Resources and resourcefulness in the context of professional police activity]. *Psychological and pedagogical problems of professional education and patriotic education of the personnel of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine: materials of Vseukr. science and practice conf. (Vinnytsia, March 24, 2023)*. Vinnytsia: KhNUVS, 2023. P. 119-121.
5. Khorzhevska I.M. Profesionalizm ta profesiinyi rozvytok osobystosti [Professionalism and professional development of the individual]. *Scientific works. State administration*. Issue 202. Volume 214., 2013. P.110-113.
6. Shtepa O.S. Opytuvalnyk psykholohichnoi resursnosti osobystosti: rezultaty rozrobky y aprobatsii avtorskoi metodyky [Questionnaire of the

psychological resourcefulness of the individual: results of the development and approval of the author's methodology]. *Problems of modern psychology: a collection of scientific works of Ivan Ohienko K-PNU, Institute of Psychology named after H.S. Kostyuk of the National Academy of Sciences of Ukraine*. Issue 39, 2018. P. 380-399. DOI: <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2018-39.380-399>

7. Hobfoll S. E., Lilly R. S. Resource conservation as a strategy for community psychology. *Journal of Community Psychology*. № 21. 1993. PP. 128-148.

8. Mazai, L., Dikhtiarenko, S. (2024). Psychological training as a tool for professional resourcefulness development of future psychologists in war conditions. *Psychology Travelogs*, 2024, №1. P. 16-30. DOI: <https://doi.org/10.31891/PT-2024-1-2>

9. Park N. Character Strengths: Research and Practice. *Journal of College & Character*. 2009. № 4 (April). Vol. X [Електронний ресурс]. URL: <http://www.tandfonline.com/page/terms-and-conditions>

10. Resource. *Cambridge Dictionary. Cambridge University Press & Assessment*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/uk/dictionary/english/resource>

11. Resourcefulness. *Cambridge Dictionary. Cambridge University Press & Assessment* URL: <https://dictionary.cambridge.org/uk/dictionary/english/resourcefulness>